

ІДІОСТИЛЬ ІВАНА ПУЛЮЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ДИНАМІКИ МОВНОЇ НОРМИ (ЗА ЛИСТАМИ МИСЛИТЕЛЯ)

У статті досліджено своєрідність ідіостилю І. Пулюя в контексті динаміки мовної норми. Розкрито основні параметри правописно-фонетичної, морфолого-синтаксичної та лексико-семантичної практики мислителя. Доведено абсолютну питомість мовного узусу чільного представника південно-західного варіанту української літературної мови в час її завершального етапу кодифікування на народній основі.

Ключові слова: динаміка мовної норми, правописно-фонетична, морфолого-синтаксична та лексико-семантична практики, синхронно-діяхронний аналіз.

*Кождий наш чоловік знає, що ціль наша єсть:
вибороти свому народови поважне становисько
між іншими народами,
та не заржавілими спісами чубатих дідів наших,
а живим словом, русько-українською мовою.*

Іван Пулюй

Постановка наукової проблеми та її значення. Богослов і фізик, мовознавець і підприємець, суспільний діяч і електротехнік, вічний *perpetuum mobile* української національної ідеї у всіх царинах життя – від родини до науки та суспільного укладу. Людина, що засвітила Європу в прямому і переносному значенні слова. Його гуманітарне світло через перший переклад молитов українською мовою пробило шлях до сакрального стилю нашої мови: це дало їй крила найвищого польоту в майбутнє. Щойно тепер, за 100 літ від дня Його відходу у вічність, відкриваємо сторінки його життя як неспинну боротьбу за УКРАЇНСЬКУ ПРАВДУ: «*Де правда, там мусить бути перемога*» [12, с. 19].

Аналіз досліджень проблеми. Чимало напрацьовано про І. Пулюя як видатного фізика й меншою мірою як перекладача українських сакральних текстів та суспільно-політичного діяча [3; 5; 10; 11; 8], проте його нещодавно видані листи зусиллям О. Збожної (без втручання до правопису та стилю) ще не були об'єктом вивчення його мовної практики, чи ідіостилю [Листи 2007].

Мета і завдання цієї розвідки – окреслити основні риси ідіостилю нашого першого перекладача Біблії (у співавторстві з П. Кулішем та І. Нечуєм-Левицьким) в контексті правописно-фонетичної, лексико-семантичної, морфолого-синтаксичної та словотвірної практики на основі діяхронно-синхронного аналізу мови його листів, а також визначити роль видатного фізика й перекладача в розвитку українського наукового, художнього та релігійного стилів під час їхнього формування. Серед наших завдань –

діяхронно-синхронний зіставний аналіз динаміки мовної норми (точніше практики) на тлі складних суспільно-політичних обставин роз'єднаної України між Австро-Угорщиною та Росією, відсутності єдиної літературної української мови й подальшої перспективи повернення питомих українських мовних норм до сфери сучасної кодифікації.

Виклад основного матеріалу. Ідіостиль Івана Пулюя – це фокус соціолінгвального розвитку Галичини на межі XIX – початку XX ст. На цю пору утверджувалися народні основи нормування мови та входження її в усі царини життя. Водночас у публічній сфері панувала макаронічна мова (інакше *язичіє*), що була вкрай насичена церковнослов'янськими, староукраїнськими, польськими та діалектними елементами. Мова Івана Пулюя була яскравим відображенням **останнього** етапу боротьби за утвердження літературної мови Галичини на питомій народній основі, що умовно від часів Івана Котляревського набула свого розмаху у Великій Україні.

Для нашого аналізу засадничою є методика тих дослідників, хто вбачав у мові пропонованої доби синтез староукраїнської традиції з діалектною стихією та трансформацію мовної практики від традиційного до модерного (себто народного), від універсального до унікального, від чужого до питомого крізь призму реконструкції мовної свідомості того часу й аналіз мовної норми в діяхронії. На особливу увагу щодо цього заслуговують дослідження Лідії Гнатюк, Людмили Ткач, Миколи Лесюка та ін. [2; 13; 7; 8, 9].

Правописно-фонетична практика

Листування Івана Пулюя охоплює період від 1865 до 1918 року, що без перебільшення становить історичний період у творенні нашого правопису: від реалізації фонетичного запровадження в граматиці О. Павловського 1818 року (зокрема, графеми **і** на місці давніх **і, о, ѣ** (ять)), відтак уперше використаних буквосполук **йо,ьо,є** та скасування незвукового **ъ** (йора) та **ы** (єри) в правописі «Русалки Дністрової» 1837 року до відображення антагоністичної боротьби в Галичині між етимологістами-«йорофілами» та фонетистами-«йороборцями» й перемогу «желехівки» 1886 року, що утвердила фонетичний правопис на протигагу до етимологічного правопису через вихід перекладного «Малоруско-німецького словаря» Є. Желехівського та С. Недільського з його запровадженою літерою **ї** не тільки як звукосполуки **їі**, але й на місці давніх **ѣ** та **е**. Зрештою, саме цей правопис, завдяки наполяганням мовознавців Т. Гартнера та С. Смаль-Стоцького, 1893 року з австрійського урядового розпорядження запанував у галицько-буковинських школах.

Понад то, передання чужих запозичень у Пулюя (ідеться про йотацію латинських буквосполук **ia**, дифтонга **au**, початкового **e**, грецької літери **Θ** (**тета**) **th** та **η**, м'якого **л** та ін.) повністю збігатиметься з першим академічним соборним Правописом 1928 року, який підписав до виконання нарком освіти УСРР М. Скрипник. Цей правопис був знищений

сталінським режимом 1933 року разом із його творцями з метою уподібнити українську мову з російською, проте жива мова І. Пулюя перетривала через усі заборони й сьогодні промовляє до нас питомою правописно-фонетичною правдою та історією пошуку найвідповіднішого графічного передання звуків. У цьому виняткова важливість аналізованої джерельної бази – листів.

Водночас правопис І. Пулюя сповна відображає діалектні західноукраїнські особливості фонетичного ладу української мови, що виявлені в асиміляційному пом'якшенні груп передньоязикових зубних приголосних: *сьніг*; в асиміляції за глухістю: *роспродайте*; в асиміляції за дзвінкістю: *прозьбою*, в асиміляції передньоязикових приголосних: *добре ведеця* і *весело жиєця*; в асиміляції за глухістю у групі **гк**: *полекшине* та в діалектній вимові окремих голосних та приголосних: вимова **[и]** в наголошеній позиції як **[е]** здебільшого після губних, сонорних та задньоязикових приголосних: *оденъ другому* (цифра у дужках – сторінка із джерела *Листи*, 20); вимова **[е]** в ненаголошеній позиції як **[и]** та **[і]**: *міні* (23), *міні* (59); вимова **[о]**, **[і]** як **[е]** після шиплячих: *шеста книжка* (63); вимова **[а]** в позиції після м'яких приголосних, шиплячих та **[j]** як **[е]**, **[и]**: *писаннєчко* (119), *здоровлєчка* (111), *поридні хлопці* (22); вимова ненаголошеної фонемі **/о/** як **[у]** (явище *укання*): *туму не зарадить* (59); тверда вимова **[р]**: як його *ратувати* (414) (пор. п. *ratowac*), *трома* (241); вимова **[ф]** на місці **[хв]**: *підтягнув фїстъ* (47); диспалаталізована вимова дієслівних особових закінчень і дорсальна вимова **[с']**: *просьїт пана* (56); диспалаталізована вимова губних: *витайте* (81), *Біблію* (63); приставний звук **[г]**: *гісторія* (22); поява епентетичного звука **[л]** на місці ствердіння губних: *здоровля* (106). Зрідка трапляються фонетичні полонізми: *пожичив* (73), пор. п. *pożyczać*; *на почті* (111), пор. п. *poczta*, натомість назву річки *Буг* мислитель уживає в несполонізованому варіанті *Бог*: *прегарні полоси Европи над ... Богом* (472).

Морфолого-синтаксична практика

Морфологічна практика мови І. Пулюя реалізована через категорії роду та відмінка іменника, ступенювання прикметника, минулого часу дієслова, активних дієприкметників та займенникових форм, що творять синтез: а) поширеного питомого загальноукраїнського узусу, б) західно-українського діалектного вжитку, в) латинського чи польського впливу як адаптації граматичних форм слів чужомовного походження, г) рідкісного російського впливу як наслідку поширення політичного москвофільства в Галичині.

До питомих історичних морфологічних форм уживання, що побутували на всіх теренах України, належать іменники жіночого роду однини третьої відміни **в родовому відмінку з закінченням -и** та поширення цього закінчення за аналогією на інші відмінки: *з товаришами Січи* (56), *делікатности* (196), *звичайности* (152), *відповіди* (107) та ін. Цю форму, як відомо, було знищено радянським Правописом 1933 року в час великого Голодомору та репресій українців. Серед питомих історичних

норм – **змінюваність чужомовних іменників** (онімів також), що є характерною ознакою всіх слов'янських мов, крім російської: *був у нашому бюрі* (92), *про Джордана Бруна* (134), *муза Гетого* (Й.-В. Гете) (123).

Активні дієприкметники теперішнього часу (недоконаного виду), що утворені з допомогою суфіксів *-уч, -юч* (1-а дієвідміна) та *-ач, -яч* (2-а дієвідміна) – типове морфолого-словотвірне явище публічної мови Галичини другої половини ХІХ століття. Це зумовлено неперервним зв'язком зі староукраїнською мовою, що містила ці форми, запозичивши їх із церковнослов'янської мови у формі *-щ-* (<*tj) (наприклад *любящий*), а відтак їх уживано зі східнослов'янським формантом **-ч-** замість **-щ-**. Часто вживані в І. Пулюя та його інтелектуальних сучасників дієприкметникові форми на *-учий, -ючий* та *-вшихся, -вшим, -вший* – це не лише зв'язок із церковнослов'янською та староукраїнською традицією, що не базувалися на народномовній основі впродовж ХІ–ХVІІІ ст., але й наслідок поширеного в Галичині москвофільства та відсутності внормованої літературної української мови в другій половині ХІХ ст. Мовний вияв москвофільства став маніфестом мертвого гібридизму в усіх царинах суспільного життя, що врешті-решт після Першої світової війни призвело до повного краху і цієї штучної мови, і самої ідеї москвофільства: *душеспасаючого Божого слова, жиючими у чужій державі, зворушуюче мене співчуття* (288).

На тлі сучасної літературної мови особливо вирізняються **дієслівні форми минулого часу**, що утворені з колишніх фонетично й морфологічно змінених форм перфекта (дієприкметник минулого часу й фонетично змінена стягнена особова форма дієслова *бути*), а саме 1-ї особи множини: *вибрали-сьмо, вітдали-сьмо* (21), *обійшли-сьмо роковини Шевченка* (37); 1-ї особи однини, де енклітична форма допоміжного дієслова приєднується як енклітик до додатка чи частки умовного способу 2-ї особи однини: *щомъ мисливъ* (20), *чи не приймив би-сь* (89). Особливою рисою південно-західних діалектів, що відрізняє їх від інших говорів української мови, – є скорочені форми займенників, які в потоці мовлення вимовляють ненаголошено й скорочено. Крім того, флексія **-му** (йо-му, ньо-му) – це пряме продовження функціонування відповідного закінчення давньоукраїнської мови. Вона характерна для всіх староукраїнських пам'яток і сягає як первинна форма ще індоевропейської мови-основи. Досі ця форма збережена лише в південно-західних говорах (крім волинських) [4, с. 57, 77–78; 6, с. 153; 14, с. 167–168]. Саме ці форми часто вживані в листах Івана Пулюя: вимова **му** (*він, воно* в давальному відмінку однини): *зробивъ му візиту* (43); **го** (знахідний відмінок [йо]го): *проси го* (67), *хотіли го зробити* (25), *робитиме го* (43); **ми** (давальный відмінок мені): *напиши ми* (67); **мя** (родовий відмінок займенник мене): *як мя твої листи* (37).

У синтаксисі нашої мови, на відміну від фонетики, лексики та морфології відмінності не такі промовисті, що пов'язано зі спільною «гігієною мислення» українців як психолінгвального типу. На цьому тлі серед синтаксичних особливостей мови Пулюя спостережено діалектні

конструкції з *прійменником о* здебільшого в знахідному відмінку: *просимо о чим скоршу вістку* (315), *тепер ходить о те* (410), а також із іншим значенням, зокрема атрибутивним: *причини о яких писав* (59). Характерно, що цю конструкцію послідовно фіксують пам'ятки давньоруської та староукраїнської мови: *подоумаемъ о земли своєї* [1, с. 161; 6, с. 424]. Серед історичних форм української мови вживання часток **що-**, **чим-** під час утворення найвищого ступеня порівняння прикметників та прислівників [6, с. 500]: *дайте чим скорше знати* (212).

Лексико-семантична практика

На ту пору основою лексико-семантичної кодифікації був словник Є. Желехівського (Жел.) – мовно-політична світлина другої половини ХІХ століття Галичини, що підтверджує приблизно 95% проблемних лексем, почерпнутих із листів Пулюя. Кожна з цих лексем має німецький відповідник у словникові Є. Желехівського, до якого, щоб з'ясувати динаміку мовної норми, ми відшуковували лексичний відповідник за сучасним перекладним німецько-українським словником (ВНУС). До порівняльного аналізу долучали словник за редакцією Б. Грінченка (1907–1909 рр.) (Гр.), що методологічно базувався на лексиці народної мови, відокремлюючи староукраїнську лексику, згодом описану в Історичному словникові Є. Тимченка. Попри те, цей словник фіксує, з огляду на сучасну норму, значну кількість сучасних інтерферем, що тотожні з лексемами в Є. Желехівського на зразок *знакомий* «знайомий», *побідити* «перемогти», *доказувати* «довести», *завидувати* «заздрити».

Зіставний лексикографічний синхронно-діяхронний аналіз проблемної лексики листів І. Пулюя, серед якої виокремлено російські та польські інтерферери, росіізми, полонізми та діалектизми, засвідчив абсолютну природність та органічність мови мислителя межі ХІХ – поч. ХХ століття. Згрупування виявлених інтерферем за типом їхнього походження показово засвідчує не лише характер лексико-семантичної норми в діяхронії, але й мовну свідомість, занурену в староукраїнську та церковнослов'янську мови: 1. Лексика з праслов'янською та церковнослов'янською основою (*воздух, обида, одушевлятись*); 2. Лексика, підтверджена лексикографічними джерелами староукраїнської та української мови (*іменно, діло, лента, поклонники*); 3. Російська лексика, що відсутня в словникові Є. Желехівського (*бувший, исклучно*), полонізми (*барашкувати, впрост, належитість*) та діалектизи (*най, тра, лучче*).

Серед 84 сучасних російських інтерферем у словникові Б. Грінченка виявлено 43 лексичні одиниці (*прибавляти* «додавати», *стоїти* «вартувати», *позволяти* «дозволяти», *письмо* «лист», *побідити* «перемогти»), що підтверджує їхню питомість у мовній свідомості носіїв того часу по всій етнічній Україні. Звісно, що словник Є. Желехівського, як підтверджує листування І. Пулюя, фіксує більшу кількість росіізмів, ніж словник Б. Грінченка (за нашою вибіркою – половина), проте на це була своя внутрішньомовна й політична причина: вживання росіізмів впливало з

потреби протиставитися навальній полонізації з одного боку, а з іншого боку, низка так званих росізмів (*любезний, круг, знамя, первий, случай, поміч*) – це насправді спільна церковнослов'янська лексика (15 одиниць), відтак лексика, підтверджена історичними українськими лексикографічними джерелами: *відложив, молодіж, пословиця, сли, споминки, щот* (20 одиниць, ССУМ XIV–XV, ТМС XV–XVIII, ЕСУМ). На цьому тлі лише 18 запозичених росізмів (*мучительний, неограничений*) та 11 запозичених полонізмів (*гратулюю, ніц, росправа «трактат, стаття», справозданє «звіт»*) аж ніяк не роблять ідіостиль мислителя макаронічним, а лише підтверджують свою спорадичність на тлі української народномовної матриці.

Висновки та перспективи дослідження. Іван Пулюй ще на переламі XIX–XX століть сформулював завдання творити українську наукову мову на основі народної мови – «твердині» народу і сам втілював їх у життя: писав свої розвідки українською мовою і пропонував власні новотвори з електротехніки, фізики, астрономії. Сам перекладав навчальні підручники з пляніметрії, стереометрії, ботаніки й рекомендував до перекладу підручники з арифметики, фізики та релігійної тематики. Він наголошував, що популярна освіта й наука мають бути винятково рідною мовою. У III тисячолітті ці посили видатного науковця в час безпрецедентного засилля англійської мови в науці набувають особливої актуальності.

Безцінною світлиною мовно-політичного світогляду мислителя є сама його *МОВА*, себто правописно-фонетична, лексико-семантична, словотвірна та морфолого-синтаксична практика як синтез залишків староукраїнської мовної традиції та зміцнілої народної мови (в її південно-західному діалектному вияві), перемога фонетичного правопису над етимологічним та питомих граматичних форм і словотвірних моделей над чужомовними. Попри те для нас найважливіші два контексти соціолінгвальної проблеми: у листах Пулюя – жива українська мова в переддень кодифікування її перших системних та соборних правил, що відомі як «*Правила українського правописання*» І. Огієнка в 1918–1919 роках, а відтак у першому академічному правописі, що затверджений 6 вересня 1928 року й незабаром брутально знищений псевдоправописом 1933 року, що й досі чинний. Із цього погляду мова листів Івана Пулюя – правдива історична світлина її внутрішньої правописно-фонетичної та граматичної організації і переконливий стимул повертати мові її правдиве граматичне обличчя.

Другий контекст соціолінгвальної проблеми полягає в обов'язковому історичному (діяхронному) трактуванні лексико-семантичних змін та потребі актуалізувати, а не безоглядно відкидати лексику церковнослов'янського й староукраїнського походження, що відображена в наших історичних лексикографічних джерелах. Вражає, що на тлі потужної полонізації Західної України мислитель використовує дуже незначну кількість полонізмів, а отже, демонструє глибоку опірність до чужих мовних елементів, що в свідомості національного та

інтелектуального проводу того часу, зокрема І. Пулюя, було символом колонізації та втратою національно-мовної тожсамости.

Дивовижною є ірраціональна здатність Пулюя міряти життя своєї нації поза власним життям: він не ремствував, що нема ще плодів його праці, а впевнено заявляв: «...як ми збирати мусимо те, що посіяли предки наші, так колись збиратимуть наші потомки те, що ми посіємо» [Листи, с. 474]. Чи не в цьому не раз озвучений ним закон «непропащої сили» як «непропащої правди»: *«Закон, що сила не пропадає, має загальне значення, бо він править не тільки фізичним, але й інтелектуальним світом. І в інтелектуальному світі намагає сила правди на розум людський і перемагає його з такою певнотою, з якою Сонце притягає Землю або атом атома. Пізнавши розумом правду, ми мусимо і признати її. Правду можна заперечити перед сьвітом, але не перед собою. В кого розум розбере правду від неправди, той мусить не тільки признати, але й покоритись правді. Де правда, там мусить бути побіда»* [12, с. 19].

Список використаних джерел та їх умовних скорочень

Гр. – Словарь української мови: у 4 т. / упоряд. з дод. власн. матеріалу Б. Грінченко. – К., 1907–1909.

Жел. – Желехівський Є. Малоруско-німецький словар / Є. Желехівський, С. Недільський. – Львів, 1886. – 1117 с.

ВНУС – Великий німецько-український словник: близько 170 000 слів та словосполучень. – К.: Чумацький Шлях, 2005. – 792 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: у 6 томах / за ред. О. С. Мельничука. – К.: Наук. думка, 1982–2012.

Листи 2007 – Пулюй Іван (1845–1918). Листи / [збір, упоряд., пояснення та «Слово до читача» Ольги Збожної]. – Тернопіль: Воля, 2007. – 544 с.

ССУМ XIV–XV – Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.: у 2 томах / ред. Л. Л. Гумецька. – К.: Наук. думка, 1977–1978.

ТМС XV–XVIII – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. / [упоряд. Німчук В. В., Лиса Г. І.] / Є. Тимченко. – Київ–Нью-Йорк, 2003. – Книга 2. – 512 с.

Список використаної літератури

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія / С. П. Бевзенко. – К.: Вища школа, 1980. – 245 с.

2. Гнатюк Лідія. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: монографія / Л. П. Гнатюк. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 446 с.

3. Гайда Роман. Іван Пулюй 1845–1918. Життєписно-бібліографічний нарис / [відп. ред. Олег Купчинський] / Роман Гайда, Роман Пляцко. – Львів: НТШ у Львові, 1998. – 284 с.

4. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К.: Рад. школа, 1966. – 306 с.

5. Збожна Ольга. Іван Пулюй: «Лампаду одні другим передадуть» / Ольга Збожна, Роман Пляцко. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2015. – 140 с.

6. Історія української мови. Морфологія / С. П. Бевзенко, А. П. Грищенко, Т. Б. Лукінова [та ін.]. – К.: Наук. думка, 1978. – 539 с.

7. Лесюк Микола. Доля моєї мови / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2004. – 286 с.
8. Лесюк Микола. Мова Псалтиря в перекладі І. Пулюя на тлі сучасної української літературної мови / Микола Лесюк // Романо-слов'янський дискурс : зб. наук. праць. – Чернівці : ВД «Родовід», 2013. – Вип. 678. – С. 65–70.
9. Лесюк Микола. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. – 729 с.
10. Мороз Т. В. Лексика перекладів книг Святого Письма у контексті розвитку української літературної мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Т. В. Мороз. – Чернівці, 2007. – 20 с.
11. Німчук Василь. Іван Пулюй – перший перекладач молитов сучасною українською мовою / Василь Німчук // Біблія і культура : зб. статей. – Випуск 1 / відп. ред. А. Є. Нямцу. – Чернівці : Рута, 2000. – С. 174–179.
12. Пулюй Іван. Нові і перемінні зьвізди. Кілька споминів про Куліша і його дружину Ганну Барвінок. – 3-тє вид. / Іван Пулюй. – Відень, 1905. – 121 с.
13. Ткач Л. Українська літературна мова на Буковині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Частина 2 : Джерела і соціокультурні чинники розвитку / Людмила Ткач. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2007. – 704 с.
14. Українська діалектна морфологія / за ред. Ф. Т. Жилка. – К. : Наук. думка, 1969. – 199 с.

Фарион Ирина. Идиостиль Ивана Пулюя сквозь призму динамики языковой нормы (на матери але писем мислителя). Стаття посвячена своєобразю идиостиля И. Пулюя в контексте динамики языковой нормы. Раскрыты основне параметры фонетико-орфографической, морфолого-синтаксической и лексико-семантической практики мыслителя. Доказана абсолютная исконность языкового узуса главного представителя юго-западного варианта украинского литературного языка на завершающем этапе его кодификации на народно-разговорной основе. Определена роль выдающегося физика и переводчика Библии в становлении украинского научного, художественного и религиозного стилей. Произведён диахронно-синхронный анализ динамики языковой нормы на фоне сложных общественно-политических обстоятельств разорванной между Австро-Венгрией и Россией Украины, отсутствия единого литературного украинского языка и дальнейшей перспективы возвращения осконных украинских языковых норм в сферу современной кодификации.

Ключевые слова: диахронический.

Farion Iryna. The Idiostyle of I. Puliui Through the Prism of the Linguistic Norm Dynamics (Case Study of the Philosopher's Letters). The article explores I. Puliui's individual style peculiarities in the context of the language norm dynamics. It covers basic parameters of the thinker's orthographic and phonetic, morphological and syntactic, as well as lexical and semantic practices. The study affirms absolute peculiarity of the language proficiency of the leading representative of the south-western variant of literary Ukrainian language in the period of its final vernacular-based stage of codification. The author suggests diachronic and synchronic comparative analysis of the language norm dynamics according to the leading and the most complete lexicographical sources on the background of the tough social and political situation in Ukraine, when it was separated between Austria-Hungary and Russia. The study considers the lack of the unified literary norm of Ukrainian and the future perspective of the specific Ukrainian language norms reversion to modern coding.

Key words: language norm dynamics; orthographic and phonetic, morphological and syntactic, lexical and semantic practices; synchronic and diachronic analysis.

Стаття надійшла до редколегії 03.10.2017